

Vypracovala: Barbora H.

Pamětník: Moje babička, narozena roku 1940, bydliště: Košice, ale původem z Moravy, zaměstnání: v železárnách, vzdělání: velmi dobrá studentka SŠ, později vysoká škola chemická.

Rozhovor:

Babičko, kdy si poprvé začala vnímat působení politického režimu na tebe a tvojí rodinu?

Barunko, to bylo nejspíš, až když jsem dostudovala střední školu v roce 57. Já se totiž strašně chtěla přihlásit na medicínu, ale kvůli „dostatku vhodnějších kandidátů“. My jsme se tehdy nějak do toho užšího výběru dostali tři, Chlapec a dvě děvčata. No, a protože oni tam chtěli mít jednoho chlapce a jedno děvče, tak to měl v suchu. No, a to děvče, to byla zase velmi dobrá přítelkyně našeho ředitele ze střední. Takže mi napsali, že sem nábožensky zatížená.

Vážně? Neměl třeba do té doby problém tvůj tatínek dostat práci, povolení na dovolenou nebo tak?

Můj tatínek byl zatčený...

Cože? Opravdu? Za co?

Z politických důvodů. To jsem se dozvěděla, až když jsem byla dospělá.

A to se o tom do té doby doma vůbec nemluvilo?

Nemluvilo, protože být zatčený není žádná čest a sláva. Že byl zavřený, to jsem věděla, ale proč, to už ne. Oni se mnou o tom rodiče ani nechtěli mluvit, tak jsem se radši moc neptala.

A co vůbec udělal?

On totiž pracoval na ministerstvu informací a v tom čtyřicátém osmém roku dali vědět všem emigrantům, co byli v zahraničí, aby se nevraceli, že komunisti udělali převrat. A že bůh ví, jak to tu bude vypadat.

Páni... A to si teda žila jen s maminkou?

Ne, on neseseděl dlouho, asi 15 měsíců. Už si nepamatuju, jak přesně dlouho.

A neměl pak problém sehnat práci?

To ani ne, vždyť „právo na práci“ měl každý. Ale nebylo to nic moc. Dělal referenta na ČSAD.

A co jsi teda dělala po tom, co tě nepřijali na medicínu?

No, tak jsem šla do učení. Vyučila jsem se chemickou laborantkou. Nastoupila jsem do práce. A odtamtud mi pak dali dvě lejstra. Jedno na vysokou školu a jednu do komunistické strany.

Tak jsem je podepsala obě dvě. No a študovala jsem potom na závodní stipendium, což bylo na tehdejší dobu strašně moc peněz. Takže jsem pak bez problémů sehnala práci. No, a od té doby jsem přesvědčená, že v těch šestnácti letech mladej člověk houby ví, čím se chce stát.

Přesně tak! A, co vlastně znamenalo lejstro do komunistické strany?

No, že ses stala kandidátkou do strany. Chodilas na schůze, platila příspěvky,... Já jsem toho moc nenaspolupracovala, protože kandidát mohl být tehdy člověk maximálně dva roky. A protože potom jsem se vdala, v průběhu těch dvou roků, a narodila se máma, tak mě prodloužili kandidátskou lhůtu o dva roky. Pak se narodila teta Olga, a tak jsem dosáhla světového rekordu v rozsahu kandidátské doby. A potom jsem se teda stala členkou, a byla jsem jí celých šest měsíců. Oni mě vyloučili pro, jak tomu říkali? Absolutní nezájem nebo něco. Jo! To byla pasivita.

A jak se tvoje pasivita projevovala?

No že jsem nechodila na ty schůze.

Jak si vnímala ten přelom? Jak jste vlastně poznali, že TEĎ už je normalizace?

To jsme jednou už odvedli děcka do školky, nasedli do tramvaje, která byla nějaká poloprázdná, že jsme si i sedli. No, a nad ní letěla letadla a mě přišlo divné, že nemají namalovaný ten český znak. Tak jsem to řekla dědečkovi a ten jenom říká: „Ále, to určitě vojáci dostali nový letadla a honem je chtějí vyzkoušet a ty znaky se namalují až potom.“ No a to zatím byla už „spojenecká“ letadla. A už obsadili košické letiště. A po cestě jsme potkali takové staré nákladáky, co se úplně rozpadaly. A až v práci jsme se dozvěděli, že „spojenci“ překročili hranice, a že už nás obsazují. No, holka, to jsi neviděla těch slz. To jsme bučeli. Chlapi, ženy, všichni. To my jsme byli ještě ta generace, která pamatovala válku, takže nám to přišlo, jako když nás obsazovali Němci.

A ten den jste normálně pracovali? Žádná změna?

Ten den přišel šéf a pravil: „Maminky, domů.“ Protože všichni seděli s uchem na rádiu a plakali. To málem zaplavilo republiku. Ale tehdy se vážně semknuli národy, kdo měl auto tak se zastavil a svezl ostatní. To nebylo žádný jiný spor než my proti těm, co nás obsazovali. A potom došlo k normalizaci.

A jak se to projevovalo?

No, ze začátku se hlavně probíralo, kdo se jak zachoval, když přišli Rusové. No samozřejmě s tím všichni souhlasili, že jo. Jenom ten Stračár byl moc vidět, a taky nové vedení chtělo vidět nějaká čísla lidí vyhozených ze zaměstnání nebo zbavených funkcí, víš. A tak, že Stračár. A tehdy byl předseda strany na železárnách Emil Rygo. On dokonce podepsal pozvánčí list pro ty okupační vojska. Ale teďka přišlo na to, jak potrestat Stračára. Řekl: „Podívejte se, Stračár je takový odborník, že k němu se oplatí postavit dva tajné, aby mohl dál dělat svojí

odbornou hutnickou robotu. A tak se aj stalo, nebyl sice už šéfem závodu. Ale de fakto to stále všechno řídil. A v roku 89 zase vyplaval.

A těmi tajnými myslíš tajnou policii?

Ano, ti normálně pracovali mezi námi a já se normálně dozvěděla, že moje kolegyně Erika tohle dělala až po roce 89.

A babičko, kdyby sis měla vybrat, prožila bys radši svoje mládí teďka nebo tehdy?

Rozhodně tehdy. My, jsme se měli poměrně dobře. V těch železárnách jsem nakonec poznala dědečka, dostali jsme byt, měli jsme děti, mohli jsme cestovat. My jsme snad každá druhý rok byli v Bulharsku! A tvůj dědeček cestoval i na západ. Já byla spíš jen v Německu nebo Rusku. Navíc, tehdy po válce, nám bylo jasné, že jednoho dne se budeme mít líp, ale to už dnešní mládež vůbec vědět nemůže.

Závěr:

Vždycky jsem si myslela, že moje babička spíš komunismus podporuje, a proto mě velmi překvapilo, že můj pradědeček byl dokonce kvůli politickým počínům ve vězení. Nakonec je mi jasné, že babičce na tu dobu zůstaly spíš ty šťastné vzpomínky a například i to, že jí bylo umožněno vysokoškolské studium, poměrně zdůvodňuje její názory dnes. I když nemám žádné právo jí soudit, velmi mě těší, že se vlastně v komunistické činnosti nijak zvlášť neangažovala, rozhodně ne víc, než bylo nutné kvůli studiu, a že normalizaci prožívala se stejnou nevolí, jako většina ostatních lidí.